

- Кальки, або переклади французьких слів на позначення певних кулінарних понять: buttered carrots (фр. carrots au beurre), hash of game (фр. French salmis). Нерідко у випадку калькування зустрічаємо обидва варіанти найменування.
- Запозичення значення. Слово в англійській мові набуває нового значення та передає найменування, яке існує у французькій мові. Наприклад, французький вінегретний соус був відомий у вікторіанський період під назвою French dressing; French thickening (фр. Brown Roux), French crust (фр. Pate brisse).
- Власне запозичення. Найменування, у яких процес пристосування ще не завершився та які зберігають забарвлення іншомовності: Bechamel, ragout, rissoles, brioche, paste, fricasee, truffles.
- Засвоєння, або слова, що граматично та фонетично адаптувалися до запозичуваної мови, та набули притаманного корінним словам вигляду. Наприклад, англійське слово cutlet походить від французького cotelette «little rib»; batter (Old French batteure «beating»), mustard (Old French «mostarde» «mustard, mustard plant»).

На початку книги Елізабет Бітон наводить тлумачення 54 французьких кулінарних термінів від *aspic* (a savoury jelly) до *vol-au-vent* (a rich crust of very fine puff-paste). Еліза Ектон тлумачить 130 найменувань. У контексті слідування французькій моді десятки кулінарних термінів проникають у англійську терміносферу. У кулінарних книгах знаходимо свідчення про популярність та вплив французької кухні.

Література:

1. Acton Eliza. Modern Cookery for Private Families./ Eliza Acton. – London : Elek, 1966. – Mode of access : <https://archive.org/details/moderncookeryfo00actogoog>
2. Beeton Isabella. The book of Household Management Volume 1 / Isabella Beeton. – Exclassics Project, 2009. – Mode of access : <http://www.exclassics.com/beeton/beetpdf1.pdf>
3. Colquhoun Kate. Taste: The History of Britain Through its Cooking / Kate Colquhoun. – London : Bloomsbury Publishing Plc, 2008. – P. 460.
4. Grigson Jane. English Food / Jane Grigson. – London : Purnell Book Services, 1974. – p. 449.
5. Humble Nicole. Culinary Pleasures: Cookbooks and the Transformation of British Food. – Nicole Humble. – London : Faber and Faber Limited, 2005. – P. 342.
6. Marshall Agnes. Larger Cookery Book of Extra Recipes./ Agnes Marshall. – London : Marshall's school of cookery : Simpkin, Marshall, Hamilton, Kent, 1891. – Mode of access : <https://archive.org/details/largercookeryboo00marsuoft>
7. Prince Rose. The New English Kitchen : Changing the Way You Shop, Cook and Eat / Rose Prince. – London : Fourth Estate, 2005. – P. 225.
8. Rogers Ben. Beef and liberty: Roast Beef, John Bull and the English Nation / Ben Rogers. – London : Vintage, 2003. – P. 313.
9. Southey Robert. Letters from England: By Don Manuel Alvarez Espriella / Robert Southey. – London, 1808. – Mode of access : <https://archive.org/details/lettersfromengla01soutoift>
10. Spencer Colin. British Food: An Extraordinary Thousand Years of History / Colin Spenser. – London : Grub Street, 2002. – P. 400.
11. Stringer Helen. Mrs. Beeton Saved My Life./ Helen Stringer. – The Los Angeles Times, 2000. – Mode of Access : <http://articles.latimes.com/2000/jan/19/food/fo-55274>
12. Етимологічний словник англійської мови [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.etymonline.com/>

УДК 811.161.2'373.7

Т. В. Кедич,

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ

СЕМАНТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ ПРОЗИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Досліджено семантичну трансформацію фразеологічних одиниць, зокрема власне семантичні перетворення, руйнування традиційної сполучуваності фразеологізмів, а також семантизацію окремих компонентів стійких сполучень слів. Аналіз здійснюється на матеріалі історичних романів П. Загребельного, Р. Іванчука, Р. Іванченко, Ю. Мушкетика.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, трансформація, власне семантична трансформація, буквализація значення.

СЕМАНТИЧЕСКАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ (НА МАТЕРИАЛЕ УКРАИНСКОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ ПРОЗЫ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ ХХ СТОЛЕТИЯ)

Исследовано семантическую трансформацию фразеологических единиц, а именно собственно фразеологические преобразования, разрушение традиционной сочетаемости фразеологизмов и семантизацию отдельных компонентов устойчивых единиц языка. Анализ осуществляется на материале исторических романов П. Загребельного, Р. Иванчука, Р. Иванченко, Ю. Мушкетика.

Ключевые слова: фразеологическая единица, трансформация, собственно семантическая трансформация, буквализация значения.

SEMANTIC TRANSFORMATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS (ON THE MATERIAL OF UKRAINIAN HISTORICAL PROSE OF THE SECOND HALF OF THE TWENTIETH CENTURY)

Investigated semantic transformation of phraseological units, namely actually phraseological transformations, the destruction of the compatibility of traditional idioms and semantization individual components of sustainable units of the language. The analysis is carried out on the material of historical novels P. Zagrebelyny, R. Ivanuchuka, R. Ivanchenko, Y. Muchketuka. It is established that the context of the artwork determines the conditions for the emergence of all sorts of additional values of phraseological units, as well as occasional expressions. When semantic transformations of phraseological units is reconsidering traditional phraseological units, which leads to the emergence of new connotative shades. It was found that one of the most productive ways to upgrade phraseological units on the pages of Ukrainian historical prose of the twentieth century. there is a transformation (modification).

The use of transformed stable word combinations is a characteristic feature of movetoroot writers. Potential okashana change of semantics of phraseological units makes their relative semantic integrity, relative constancy of component composition, northeasternmost and reproducibility. okazalis transformation of phraseological units are stylistically motivated. on the one hand, the context influences them and makes possible their transformation, and the transformed units affect context, enhancing his emotionally expressive expressive, informative. Found that the change of semantics of phraseological units does not destroy them, but only causes changes in their value, gives a more expressive color and copyright connotations. skilled

extension (the destruction of the traditional semantic compatibility of phraseological units double actualization of idioms semantics of stable word combinations (as all phraseological unit and its separate components) shows a deep knowledge of the artists words phraseological richness of the language.

Key words: phraseological unit, a transformation, in fact a semantic transformation, butalital values.

У ХХ ст. у сфері фразеології помітно активізувалися дослідження оновлення компонентного складу стійких сполучень слів художниками слова – власне фразеологічних одиниць, прислів'їв, приказок, крилатих висловів. Постійну динаміку в значенні та структурі фразеологізмів, яку відзначає багато мовознавців, науковці пов'язують з нестабільністю семантики фразеологічних одиниць. Питанню оказіонального використання письменниками усталених сполучень слів у художній літературі приділяли увагу такі вчені, як І. Білодід, В. Білоноженко, І. Гнатюк, В. Ужченко, А. Супрун, В. Папіш, Ж. Колоїз та ін. Зокрема, дослідники наголошують на тому, що в актуалізації фразеологічних одиниць помітну роль відіграє трансформація.

Уперше оказіональні зміни не лише в семантиці, а й у структурі та синтаксичному оформленні фразеологічних одиниць, помітив Ш. Баллі, який зазначав, що письменники часто прагнуть оновити стійкі сполучення слів, так само, як вони поновлюють образи [1, с. 107]. На оказіональне вживання фразеологізмів указував й О. Кунін, стверджуючи, що «... у разі оказіонального вживання фразеологічних одиниць можлива заміна компонентів, укліновання слів і перемінних сполучень, часто ускладнене лексичними та синтаксичними змінами, додавання перемінних компонентів, синтаксична деформація, часто ускладнена вклинованням та лексичними змінами» [16, с. 10].

У мовознавчій літературі досі немає єдиного визначення поняття трансформації стійких сполучень слів. На сучасному етапі дослідження поняття трансформації багато науковців тлумачить як протиставлення «оказіональний – традиційний». Так, зокрема, Ж. Колоїз пропонує поєднання слів «оказіональний» і «фразеологізм» у термінологічне сполучення, оскільки «... термін «оказіональний фразеологізм» є більш доречним, ніж «трансформований», «індивідуально-авторський», якими послуговується переважно стилістика, а оказіональний фразеологізм може розглядатися як такий, що протиставляється узуальному у системі фразеології» [14, с. 85]. Т. Здіховська трансформацією фразеологізмів називає «зміну семантики загальнономовних стійких сполук, майже завжди пов'язану з видозміною компонентного складу фразеологічних одиниць, унаслідок чого виникають протиставлення узуальної форми фразеологізму її оказіональній формі» [7, с. 5] і послуговується термінами «трансформація» та «модифікація». На думку А. Супрун, «під час оказіональних трансформацій автор завжди орієнтується на нормативну, загальнономовну фразеологічну одиницю, і завдання його полягає в подоланні меж стандартного, традиційного. Це завжди продиктовано умовами контексту, його комунікативним завданням» [22, с. 7].

Багато науковців трансформовані фразеологічні одиниці поділяють на дві основні групи: семантичні й структурно-семантичні, але, наприклад, Ж. Колоїз на основі синтаксико-фразеологічного та фраземно-семантичного аналізу способів фраземної деривації виокремлює чотири, а саме: субституцію, експлікацію, контамінацію, еліптизацію [15, с. 189]. До прийомів семантичної трансформації належать власне семантичні трансформації – зміна семантики фразеологізму в певних контекстуальних умовах, зміна значення фразеологічної одиниці унаслідок розширення сполучувальних можливостей; подвійна актуалізація фразеологізмів. На думку О. Молоткова, семантичні перетворення полягають у тому, що «значення фразеологізму тлумачать ширше, або підкреслюють якісь особливі відтінки цього значення, або, врешті, просто одне значення підмінюють іншим» [17, с. 193]. У цьому визначенні йдеться про явище власне семантичної трансформації, а подвійну актуалізацію до складу цього типу модифікацій дослідник не зараховує. В. Білоноженко та І. Гнатюк вважають, що «при розгляді семантичних трансформацій у рівній мірі повинні враховуватись явища і подвійної актуалізації, і власне семантичної трансформації», оскільки «семантичні трансформації – це зміни традиційної семантики фразеологізму, спричинені його актуалізацією в особливих контекстуальних умовах, внаслідок чого узуальне фразеологічне значення набуває додаткових відтінків або ж реалізується семантична двоплановість чи то окремих компонентів фразеологічної одиниці, чи словосполучення в цілому» [2, с. 84].

Мета нашої статті – дослідити семантичну трансформацію фразеологічних одиниць в українській історичній прозі другої половини ХХ ст.

У творчості письменників другої половини ХХ ст. під час аналізу текстів історичної прози виявлено контекстуально трансформовані сталі сполуки слів, а саме: оновлення їхньої семантичної структури або плану вираження, що допомагають художникам слова використовувати додаткові можливості усталених фразеологізмів.

Характерне для оказіонального вживання стійких сполучень слів руйнування семантичної стійкості фразеологізмів полягає в умінні письменників віднайти найтонші смислові відтінки та розширити семантичні можливості як складових компонентів сталих сполучень слів, так і фразеологізму загалом. І. Гнатюк та В. Білоноженко зазначають: «Власне семантичними слід вважати такі перетворення фразеологізмів, які спричинюють зміну традиційного значення, не порушуючи при цьому лексико-граматичного складу стійкого словосполучення» [2, с. 84], тобто відбувається оказіональне переосмислення узуального фразеологічного значення або постають нові семантичні та конотативні відтінки. Однак однією з причин розвитку нових елементів у традиційному значенні фразеологічної одиниці є розвиток «сфери оточення» [3, с. 5], а це означає, що активним конкретизатором модифікацій є ближче чи дальше контекстуальне оточення фразеологізму.

Серед найпоширеніших способів власне семантичної трансформації, як свідчить ілюстративний матеріал, є руйнування традиційної семантичної сполучуваності фразеологічних одиниць, що дає змогу виокремити конкретні види руйнування об'єктних зв'язків, що реалізуються за такими схемами:

1. **Жива істота – нежива істота**, тобто коли фразеологізми, що нормативно співвідносяться із суб'єктом, автори художніх творів використовують для характеристики об'єкта. Здебільшого в ролі нового адресата виступає:

а) власна назва об'єкта: *Не буде Свидригайла – Луцьк складе зброю* [10, с. 130], пор. традиційний: *скласти зброю* «припини збройні дії, переставати воювати» [21, с. 657], який нормативно характеризує суб'єкт – воювати з ким, а не з чим; *Отож для краківського князя вкрай необхідно вбити клин між Угорією і Волинню* [13, с. 78], за словником: *вбити клин між ким, кому* «роз'єднувати, сварити когось між собою» [21, с. 53]; *А згадай давню історію Риму, бо ж бачу: вчений еси. Якою була Римська імперія перед Христом? Володаркою світу!* [9, с. 151]. Письменник узуальну фразеологічну одиницю *володар всесвіту* – «людина, людська істота (на відміну від неживої природи або тварин)» [21, с. 122] у романі «Орда» уживає на позначення Римської імперії, тобто неживого об'єкта;

б) назва конкретного об'єкта: *Як пан сміє так мовити! – закричав Чарнецький. – Щоб перед цим гультьайством квіт народу польського схилив голову?* [6, с. 192], традиційно: *схилити голову* «виявляти велику шану до когось-небудь, чогось-небудь» [21, с. 702]; *Ще мить, і пронизливий зойк сполохав би тишу хоромів, але гадючий погляд засльозених очей став улесливим, потвора зігнулася у три погібелі* [8, с. 423], за словником: «мучити, гнітити» [21, с. 151];

в) абстрактне поняття: *Обоз же, а в куренях голод шкiрить зуби, – мовив Залізняк* [20, с. 259], за словником: «робити грізний вигляд» [21, с. 94]; *Але поки що тутешнє життя міцно тримало мене в своїх пазурах* [19, с. 111], нормативно фразеологізм *тримати в пазурах* має значення «ставити кого-небудь у цілковиту залежність; мати над кимось владу» [21, с. 720].

У наведеному вище ілюстративному матеріалі відбувається руйнування традиційної сполучуваності фразеологічних одиниць, які нормативно характеризують суб'єкт або пов'язані з цим суб'єктом.

2. **Нежива істота – жива істота.** В історичних романах другої половини ХХ ст. відомих українських письменників наявна, щоправда, невелика кількість прикладів, коли автори вживають фразеологізми, що традиційно співвідносяться з об'єктами неживої природи, щодо людей. Таке руйнування традиційної сполучуваності фразеологічних одиниць спричинене бажанням художників слова посилити експресивність висловлення, його піднесеність: *Єдине зухвале жадання має Нестор-книжник: поставити народ руський на один кон з іними великими народами і просвіщенними... Тако буде!...* [11, с. 59], за словником фразеологізм *поставити на кін* має значення «ризикувати чим-небудь» [21, с. 688], а у наведеному вище ілюстративному матеріалі має значення «возвеличити»; *Так він пішов за Аракс, а ті розвіяні по світу люди далі покотилися за вітром, не знати куди, не знати як і навіщо* [5, с. 256], за словником має значення «безслідно зникнути, пропасти» [21, с. 537], а в історичному романі «Роксолана» П. Загребельний конкретизує значення наведеного вище фразеологізму, доповнюючи ряд синонімічними словосполученнями.

У своїх творах П. Загребельний, Ю. Мушкетик, Р. Іваничук, Р. Іванченко часом відновлюють образ усталених сполучень слів, їхню внутрішню форму. Це пов'язане з тим, що внутрішня форма фразеологізмів підпорядкована її цілісному значенню і саме через це допомагає зіставити їх з вільним словосполученням, тобто, коли фразеологічну одиницю сприймають як звичайне словосполучення, а не стійке сполучення слів. Зокрема, в історичному романі Р. Іванченко «Гнів Перуна» використано фразеологізм *рвати на собі волосся* – «впадати у великий відчай, розпач; дуже переживати, побиватися» [21, с. 594], який за допомогою «прийому реалізації семантичної двоплановості» [2, с. 92] і ситуації, що супроводжує висловлення, настроює читача на буквальноне сприймання значення того виразу, що обігрується: *Це був полон. Жінки поступово усвідомлювали і ставали немов ошалілі: кричали, рвали на собі волосся, сорочки* [11, с. 130]. Ю. Мушкетик у романі «Гайдамаки» та Р. Іванченко у «Золотих стременах» уживають фразеологізм *рвати на собі сорочку (роздирати на грудях сорочку)* «впадати у великий відчай, розпач», який у контексті може сприйматися як вільне словосполучення, але насправді є фразеологізмом: *Як зараз, пам'ятає Максим: прискакав на Січ її чоловік, рвав на собі сорочку, оповідаючи про це.* [18, с. 164]; *Діав завжди постіхом і необачно, а потім каюся, роздирав на грудях сорочку і тупав жилими ніжками* [13, с. 30]. Отже, буквалізація фразеологічних одиниць надає висловленню емоційно-експресивного забарвлення й уживається письменниками переважно з метою розкриття внутрішнього стану персонажів.

Різновидом подвійної актуалізації фразеологічних одиниць є **семантизація компонентів** фразеологізму. Основними способами семантизації фразеологічних одиниць є: а) використання на фоні фразеологізму його компонентів; б) використання однокореневих з одним із компонентів фразеологічної одиниці слів; в) коментування змісту фразеологічної одиниці; г) конкретизація фразеологізмів. На відміну від реалізації семантичної двоплановості, це подвійна актуалізація тих стійких сполучень слів, що не мають у мові генетичного прототипу. Оскільки письменники подекуди штучно створюють контекст, то таке оказіональне вживання уможливило двопланове сприйняття як окремих компонентів фразеологічних одиниць, так і виразу загалом. Під час аналізу ілюстративного матеріалу виявлено такі основні способи семантизації фразеологізмів у мовотворчості П. Загребельного, Ю. Мушкетика, Р. Іваничука, Р. Іванченко:

а) використання на фоні фразеологізму його компонентів, тобто, коли певні компоненти фразеологічної одиниці повторюються: *Я умиваю руки, умиваю руки!* – кричав Свидригайло на гуситського, луцького й одеського посланців, які стояли перед ним у високому наметі [10, с. 136]; *Зігни, зламай горду шию!.. Постав перед собою на коліна!.. Витий з уст її гордість... До дна!.. До дна...* [13, с. 11]; *Як то кажеться: на вербній неділі русалки сиділи, сорочок просили... Пан Смяровський не дожив до вербної неділі* [6, с. 408].

Фразеологічний компонент зазвичай повторюється в діалогічному мовленні. Найбільший ефект від цих повторень досягають тоді, коли в репліці-відповіді цей компонент використовується як слово вільного вжитку: *Звідки тепер купцю товар красний здобути? Нізвідки! А гривни – вони їсти не просять. Нехай лежать! – Їсти вони в тебе не просять. А я прошу. Мені їсти нема чого. Сорочки на мені нема. Нічим душу християнську прикрити* [13, с. 189-190]. Семантизація компонента *їсти* зумовлена тим, що один з персонажів історичного роману Р. Іванченко «Золоті стремена» використовує його в складі фразеологізму *їсти не просять* «що-небудь комусь не завважає, не завдає турбот» [21, с. 579], а інший – із сумною іронією сприймає компонент *їсти* в прямому номінативному значенні.

б) використання однокореневих з одним із компонентів фразеологічної одиниці слів: *Всі попередні зими були сирітськими («Сироті не треба кожущини»), плакали дощами, хлипали сльотами, з ними хлипала й душа* [20, с. 341]; *Ану, кажси, хто ти, гетьмана не віддамо, ми вже без зброї, та з головами, а без нього безголовими станемо* [9, с. 49];

в) коментування змісту фразеологізму. Письменники досягають ефекту двозначності окремих компонентів усталених сполучень слів, удаючись до різноманітного коментування фразеологічної одиниці: *Не піду я і тобі не раджу. Хочеш на легкий хліб? Романе, не легкий він, в горлі може застрягти. Хіба не знаєш для чого дають надвірникам рушницю, на кого мусиш назаєм замахуватися?!* [18, с. 176]; *Бач, уже й зневажив. Та я не ображаюся. Скажи, чого тобі сюди кортить? Тут воля ходить на припоні, як коза на вигоні... – Зате не голодна, – буркнув Митрофан* [20, с. 347];

г) конкретизація фразеологічних одиниць відбувається тоді, коли той чи той компонент може реалізувати своє лексичне значення за допомогою уточнювальних і пояснювальних слів, словосполучень, речень, що перебувають у межах мікроконтексту. В історичній прозі другої половини ХХ ст. такими конкретизаторами здебільшого виступають антоніми або антонімічне словосполучення до одного з компонентів фразеологізму: *Обіцяю, князю, нашим купцям віддати сіль. Пощо слово своє зламав? Ми свого слова дотримали...* [12, с. 102], пор.: *дотримати свого слова* «виконувати свої обіцянки, зобов'язання» [21, с. 213]; *На мене найшло засліплення. Але мені відкрили очі* [5, с. 25], пор.: *відкрити очі* «показувати, розказувати усю правду про щось» [21, с. 103].

Аналіз власне семантичних трансформацій, зокрема, руйнування об'єктних зв'язків фразеологічних одиниць, буквалізації значення та обігрування, семантизації окремих компонентів фразеологізмів та використання цих засобів дає змогу осмислити ці процеси як живий процес мови. Безумовно, основним чинником такого використання в історичній прозі цих усталених одиниць мови є конкретизація фразеологічного значення, посилення образності та емоційно-експресивного характеру творів, служить ефективним засобом надання творам елементів комізму, а в деяких випадках й сарказму.

Література:

1. Балли Ш. Французская стилистика [пер. с фр.] / Ш. Балли – М. : Иностранная литература, 1961. – 394 с.
2. Білоноженко В. М. Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів / АН УРСР, Ін-т мовознавства О. О. Потебні; Відп. ред. Л. С. Паламарчук / В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк – К. : Наукова думка, 1989. – 189 с.
3. Гнатюк И. С. Трансформация традиционных фразеологизмов в языке современной украинской художественной прозы: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук / И. С. Гнатюк – К. : Ордена Трудового Красного Знамени институт языкознания им. А. А. Потебни АН УССР, 1982. – 24 с.
4. Загребельний П. А. Роксолана: роман / П. А. Загребельний. – Кн. I. – К. : Дніпро, 1979. – 190 с.
5. Загребельний П. А. Роксолана: роман / П. А. Загребельний. – Кн. II. – К. : Дніпро, 1980. – 271 с.
6. Загребельний П. Я. Богдан : роман / П. А. Загребельний. – К. : Радянський письменник, 1983. – 511 с.
7. Здіховська Т. В. Фразеологія української прози першої половини ХХ століття (на матеріалі творів У. Самчука та Б. Лепкого): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук / Т. В. Здіховська – Луцьк : Волинський національний університет ім. Л. Українки, 2010. – 20 с.
8. Іваничук Р. Мальви: Твори в 3-х т. / Р. Іваничук. – Т. 1. – К. : Дніпро, 1988. – С. 383-615.
9. Іваничук Р. Орда: роман / Р. Іваничук. – Львів : Просвіта, 1992. – 199 с.
10. Іваничук Р. Черлене вино : Твори в 3-х т. / Р. Іваничук. – Т. 1. – К. : Дніпро, 1988. – С. 19-176.
11. Іванченко Р. Гнів Перуна : роман / Р. Іванченко. – Кн. I. – К. : Дніпро, 1986. – 215 с.
12. Іванченко Р. Гнів Перуна : роман / Р. Іванченко. – Кн. II. – К. : Дніпро, 1986. – 223 с.
13. Іванченко Р. Золоті стремена: роман / Р. Іванченко. – К. : Радянський письменник, 1984 – 447 с.
14. Колоїз Ж. В. Оказіональна деривація [монографія] / Ж. В. Колоїз. – К. : Акцент, 2007. – 310 с.
15. Колоїз Ж. В. Оказіональні фразеологізми у фразеологічній системі української мови / Ж. В. Колоїз // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка : Філологічні науки. – листопад – 11 (79). – Луганськ : Вид-во ЛНПУ, 2004. – С. 83–89.
16. Куниін А. В. Фразеологические единицы и контекст / А. В. Куниін // Иностранные языки в школе. – 1971. – № 5. – С. 2–15.
17. Молотков А. И. Основы фразеологии русского языка / А. И. Молотков – Ленинград : Наука, 1977. – 283 с.
18. Мушкетик Ю. Гайдамаки : Твори в 5-ти т. / Ю. Мушкетик. – Т. 1. – К. : Дніпро, 1987. – С. 110–484.
19. Мушкетик Ю. Гетьманський скарб : роман / Ю. Мушкетик. – Х. : Фоліо, 2008. – 415 с.
20. Мушкетик Ю. Яса : роман / Ю. Мушкетик. – К. : Дніпро, 1990. – 831 с.
21. Словник фразеологізмів української мови / Упор.: В. М. Білоноженко та ін. – К.: Наукова думка, 2003. – 1104 с.
22. Супрун А. П. Семантико-стилістичні особливості фразеологічних одиниць (на матеріалі поетичних творів М. Рильського): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук / А. П. Супрун. – Д. : ДДУ, 1999. – 19 с.

УДК 811.111'367.625.43'253=161.2

О. А. Кириченко, А. А. Троїцька,
Сумський державний університет, м. Суми

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ДІЄПРИКМЕТНИКОВИХ КОНСТРУКЦІЙ

Сфера вживання дієприкметникових конструкцій в англійській мові – це художня, науково-технічна література, офіційна документація, друковані тексти ЗМІ. За відсутності аналогічних граматичних явищ в українській мові ускладнюється пошук чітких відповідників англійським дієприкметниковим структурам в українській мові, і цій проблемі бракує обґрунтованої систематизації. У даній роботі виявлені закономірності перекладу українською мовою англійських дієприкметникових конструкцій за допомогою аналізу їх складових та функціональних особливостей на основі прикладів. Потрібно чітко усвідомлювати структурні особливості певної конструкції і підбирати лише функціональні аналоги, які відповідають і базуються на передачі одних і тих самих граматичних значень, і більш повно передають головну думку речення.

Ключові слова: дієприкметникові конструкції, функціональний підхід, дієприкметниковий зворот, абсолютний зворот, функціональний аналог.

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКИХ ДИЕПРИЧАСТНЫХ КОНСТРУКЦИЙ

Сфера употребления деепричастных конструкций в английском языке – это художественная, научно-техническая литература, официальная документация, печатные тексты СМИ. При отсутствии аналогичных грамматических явлений в украинском языке возникает проблема поиска соответствий английских синтаксических деепричастных структур в украинском языке, и этой проблеме не хватает обоснованной систематизации. В данной работе выявлены закономерности перевода на украинский язык английских деепричастных конструкций с помощью анализа их компонентов и функциональных особенностей на основе примеров. Нужно учитывать структурные особенности конструкции и подбирать функциональные аналоги, которые соответствуют и основываются на передаче одних и тех же грамматических значений, и наиболее полно передают главную мысль предложения.

Ключевые слова: деепричастные конструкции, функциональный подход, деепричастный оборот, абсолютный оборот, функциональный аналог.

PECULIARITIES OF TRANSLATING ENGLISH PARTICIPIAL CONSTRUCTIONS

The participial constructions' sphere of usage in English covers fiction, scientific technical literature, official documents, media texts. As the Ukrainian lacks grammar analogues, the problem of search for the proper equivalents of the English syntactical participial structures in Ukrainian is urgent. This problem also needs all-round grounded classification. This work reveals the rules of rendering the English participial constructions into Ukrainian through analyzing their components and functional peculiarities found in typical examples. Equivalent search in rendering participial constructions from English into Ukrainian is quite complicated. We need the profound understanding of the structural peculiarities of the certain structure. We should look up just for functional equivalents, which really match and render the same grammatical meanings, thoroughly revealing the main thought of the sentence. Translation of participial constructions should be based on the functional approach, as they don't have the formal Ukrainian equivalents. To render them properly, you should analyze the whole sentence. Participial constructions are the secondary extended parts of the sentence with incomplete predication. They have no formal grammatical connection with the main clause, but are always logically correlated with it, or with one of the main members of the sentence. Choosing the syntactic means for translating participial constructions, be it coordination, subordination or separate sentence, you need to consider its stronger or weaker connection with the main clause.

Key words: participial constructions, functional approach, structural peculiarities, formal equivalents, functional equivalents.